

СЕЉАШТВО КАО РЕВОЛУЦИОНАРНА ДРУШТВЕНА СНАГА У ТЕОРИЈИ МАО-ЦЕ ТУНГА

Револуције које су се одиграле после октобарске револуције, а делимично и она, показале су да борба за друштвени преображај у заосталим земљама обухвата и у социјалном и у политичком смислу шири круг субјеката, супротно схватањима извршеним у класичној марксистичкој мисли о водећим снагама у социјалистичким револуцијама. Револуција у Кини као и у другим заосталим аграрним земљама, а свакако и наша револуција, постављају нова идеолошка и теоријска питања везана за улогу и носоце револуционарних збивања у тим земљама. Питање односа пролетаријата и сељаштва и њихове улоге у револуционарном преображају друштва и политичком систему социјализма у новијој теорији социјализма добија веома значајно место, иако не оно које му према актуелности и практичном значају припада.

Савремени социјалистички револуционарни борци, Кастро и Че Гевара полазећи од искуства Кубанске револуције, друштвене и политичке структуре Латинске Америке, сељаштву дају улогу субјекта социјалних промена. Че Гевара је нпр. истицао сељаштво као водећи субјект чија борба представља основ његове револуционарне теорије. „Класа сељака у Америци даје велику ослободилачку војску будућности, као што је већ дала на Куби. Та војска, која је настала у унутрашњости, где су објективни услови за освајање власти зрели, осваја градове споља, уједињујући се са радничком класом, и обогаћује садржај њене идеологије у том контакту” (1).

И наша револуција укључила је, такође, као учеснике широке сељачке слојеве који су масовно пришли револуционарном покрету и постали стварна материјална и оружана снага револуције. „Сељак је темељито прошао кроз ту револуцију, она је из зглобова изабацила све старе односе и сва стара схватања. Сељак је дефинитивно престао бити онај патријархални, у себи затворени сељак; он је спреман да напусти и село и односе које село онакво какво смо имали рађа” (2).

Неспорно је, међутим, да је, иако не и први пут у историји радничког покрета и социјализма, питање сељаштва као политичке снаге у револуцији у својој озбиљности и обухватности дошло до изражаја у Кини,

(1) Говор Че Геваре на Савету Централне радника револуционарне Кубе, Хавана 1963. (Документација М.Р.П. Београд).

(2) В. Бакарић, Актуелне теме. Загреб, 1965, стр. 94.

како због специфичне социјалне, политичке и привредне структуре, тако и из разлога теоријске природе. Револуционарна збивања у Кини потврдила су и до тада неоспоравано схватање да је аграрна револуција била срж буржоаско-демократских револуција у земљама које су водиле борбу како за национално ослобођење, тако и за социјални преображај, а које су у основи заостале аграрне земље где већину становништва чини сељаштво. Међутим, што се социјалистичког револуционарног преображаја тиче, Лењин на више места изричито каже да „једино пролетаријат може бити авангардни борац за политичку слободу и за демократске институције, јер прво, на пролетаријату се политичко угњетавање одржава најаче... А друго, само пролетаријат може до краја довести демократизацију политичког и друштвеног система”). Лењин никада није овај став променио; једино је *диктатури пролетаријата* и њеном остварењу ставио још један услов — савез пролетаријата и сељаштва. Један од основних услова победе социјалистичке револуције и особености Лењинове концепције диктатуре пролетаријата лежи у чврстом повезивању интереса и борбе сеоског пролетаријата, а у одређеним условима и средњег сељаштва са радничком класом, или у њиховој неутрализацији, уз „*обавезну хегемонију пролетаријата*“ (4).

Оваква теоријска и идејно-политичка опредељења имала су несумњиво утицаја на стварна друштвена и политичка збивања и на теоријске ставове, како у време Октобра, тако и непосредно после Октобра у Кини. У тезама о Кини 1928. год. Коминтерна сматра да се „сељаштво у овим земљама може ослободити само под руководством пролетаријата, а пролетаријат може довести буржоаско-демократску револуцију до победе само у савезу са сељаштвом“.

Супротно оваквом мишљењу, Мао-Це Тунг, у раду који носи назив „Реферат о испитивању сељачког покрета у провинцији Хунан“ писаном 1927. год. пише да главни ослонац револуције у Кини треба тражити у револуционарном сељачком покрету. До тада, као и други марксисте у Кини, Мао-Це Тунг је заступао владајућа схватања о сељаштву као једном од субјеката буржоаско-демократске револуције а које у социјалистичким револуцијама постаје савезник пролетаријата. Међутим, врло брзо, већ у поменутом реферату, схватање о субјектима револуције Мао допуњује тезом о сељаштву као субјекту социјалистичке револуције, правдајући такав став „специфичним околностима у којима се кинеска револуција јавља“. Овакво његово теоријско и револуционарно опредељење одмах је осуђено као тзв. „сељачко скретање“, али Мао-Це Тунг остаје доследан у ставу да сељачки покрет и сељаштво представљају значајну снагу у кинеским условима. Касније, 1939. год. пишући о сељачким устанцима, којих је било више стотина до тада, закључује да су они били *једина* истинска покретачка снага историјског преображаја Кине. „Ако је аграрно питање централни проблем кинеске револуције, онда и сељаштво мора бити главна снага те револуције“ — пише Мао. (5)

(2) Лењин, Задаци руских социјалдемократа. Изабрана дјела, VI, стр. 83. Загреб, 1963.

(4) Лењин, Сабрана дела, том XX, стр. III.

(5) Мао-Це Тунг, Кинеска револуција и КП Кине, Кинеска револуција. Београд, 1968.

У том смислу Мао-Це Тунг је заступао став да је у Кини могућа буржоаско-демократска револуција новог типа која, с једне стране, ствара услове за развитак капитализма, али, с друге стране, она је део „светске пролетерске социјалистичке револуције”. Таква јединствена „кинеска револуција у целини решава двоструки задатак, другим речима, она решава и задатак буржоаско-демократске (новодемократске) револуције и задатак пролетреске-социјалистичке револуције; и задатак данашње етапе револуције и задатак будуће етапе револуције.” (6) Одређујући на овај начин карактер кинеске револуције, Мао се, у ствари, није изричито супроставио тезама Коминтерне, мада је сасвим јасно рекао да кинеска револуција није само аграрна револуција а решење аграрних и сељачких проблема један од основних услова за решење друштвених и националних проблема у Кини и пут ка социјалистичком преображају у Кини.

„Из таквог искуства су и ницала Маова схватања о аутентичности кинеске револуције, а стихијна снага сељачких маса и њихово учешће у револуционарним токовима означили су онај преломни моменат који је у кинеској револуцији дао нове токове и одвојио је од концепција и принципа који су никли на другом тлу и другим условима”. (7)

На тај начин концепцију о субјектима социјалистичке револуције проширио је увођењем сељаштва као реалне снаге социјалистичког преображаја Кине. Међутим, у првој етапи револуције поред пролетаријата и сељаштва, улогу покретачких снага Мао даје ситној буржоазии, ситним занатлијама и трговцима као и деловима интелигенције. Ово се може једино разумети и прихватити, само уколико се зна карактер Кинеске револуције, која је носила печат борбе за национално ослобођење од полуколонијалне власти и страног крупног капитала. Касније, улазећи у последњу етапу револуције, у социјалистичку, пролетаријат и сељаштво су основне снаге на којима почива „диктатура народне демократије”, каже Мао-Це Тунг.

1949. године коначно је у Кини савладана контрареволуција и Кина је „ступила на праг социјалистичке револуције” (8). Читаво претходно револуционарно искуство, специфичност услова у којима се процес револуције остваривао и посебно неоспорна чињеница о снагама које су ту револуцију носиле на својим плећима читаво време њеног дугог трајања, биле су основа на којој је Мао формулисао своју тезу о *диктатури народне демократије*. Народна демократија јесте такво политичко уређење које се заснива на савезу радника и сељака и које „јесте у суштини давање власти сељаштву”, посебно истиче Мао (9). Међутим, две су значајне ограде овом на изглед безрезервном одређивању сељаштва као политичке снаге у новом друштву. Прво, Мао је како под утицајем марксистичке револуционарне теорије, посебно Лењина, тако и поучен искуством револуционарних збивања у СССР-у, а и у сопственој земљи, упозоравао на опрезност према појединим слојевима сељаштва, истичући на

(6) Мао-Це Тунг, Кинеска револуција, Београд, 1968, стр. 55.

(7) Др Соња Дапчевић Орешчанин, Историјске особености кинеске револуције, Институт за међународну политику и привреду, Београд 1964, стр. 69.

(8) П. Вранички, Хисторија марксизма, Загреб, 1971, књ. II, стр. 196.

(9) Мао-Це Тунг, Кинеска револуција, Београд, 1968. год. стр. 90.

више места сиромашно и средње сељаштво као субјект револуције и стављајући га у исти ранг са сељаштвом у борби за социјалистички преображај Кине.

И друго, веома значајно је за разумевање Маове концепције „диктатуре народне демократије“, мора се признати, да он никада није давао сељаштву *руководећу* улогу у социјалистичкој револуцији. Ручоводећу улогу остварује пролетаријат и КП Кине, а савез са сељаштвом остварује се у „јединству радничко-сељачко демократске власти“ која почива на идентичним политичким циљевима. Нико пре њега није тако експлицитно формулисао схватање о истоветности политичких циљева сељаштва и пролетаријата, који се испољавају у истој „политичкој платформи, истој политичкој одређености сељаштва и пролетаријата“.

У складу са схватањем о „идентичним политичким циљевима“ Мао је створио концепт о јединству радничко-сељачке власти који свој пуни смисао добија у *диктатури народне демократије*, чиме се свакако идеја о „савезу пролетаријата и сељаштва“, изражена у револуционарној теорији марксизма садржински потпуније одређује, стварајући на тај начин услове и за њено остваривање политичкој пракси социјализма.

Није тешко закључити да друштвени и теоријски корени помнутих Маових одређења леже у богатству и сложености друштвених и револуционарних збивања и специфичној друштвеној структури Кине. У мноштву веома сложених друштвених услова издвојили смо само неке који би, по нашем мишљењу, били од пресудног значаја за Маово одређење сељаштва као субјекта у друштвеној револуцији. Први, и свакако најзначајни разлог лежи у реалној социјалној структури кинеског друштва у коме већину становништва чини сељаштво. Наиме, 80% становништва чинило је сељаштво, унутар којег је вршен процес социјалне диференцијације. *Кулаци* су чинили свега око 5% сеоског становништва, чија је „производња у току одређеног периода ипак корисна. Кулаци ипак могу узимати извесног учешћа у борби сељачких маса против империјализма, и остати неутрални у аграрној револуцији упереној против земљопоседника. Зато, ми не можемо да ставимо знак једнакости између кулака и земљопоседника, нити смео превремено да спроводимо политику ликвидације кулаштва“.⁽¹⁰⁾ Око 20% сеоског становништва припадало је *средњацима*, који „не само да могу учествовати у антиимперијалистичкој и аграрној револуцији, него могу примити социјализам“, пише Мао-Це Тунг у кинеској револуцији. Они могу бити покретачка снага револуције заједно са пролетаријатом и другим деловима сељаштва, закључује он. *Сиромашни сељаци*, заједно са најамним радницима чине око 70% сеоског становништва, односно они су најмасовнија покретачка снага кинеске револуције, „главна армија кинеске револуције“.

Поред тога што огромну већину становништва Кине чине сељаци те се са њима мора рачунати у револуционарним збивањима, један од важних фактора поменутих схватање треба тражити и у обележјима малобројног кинеског пролетаријата. Пролетаријат у Кини, као и у другим заосталим земљама, јесте не само малобројан већ и пореклом непосред-

(10) Мао-Це Тунг, Кинеска револуција. Београд, 1968. стр. 46.

но везан за сељаштво. Сељаштво је основни извор регрутовања пролетаријата, те „захваљујући томе што огромни део пролетаријата чине бивши пропали сељаци, кинески пролетаријат је везан природним везама са широким масама сељаштва, што му олакшава стварање тесне везе са сељаштвом” (11). Ма колико пролетаријат био свесна и организована снага, малобројан, мора се ослањати и на друге друштвене снаге, а, пре свега, на сељаштво које представља непоколебљивог савезника радничке класе.

И коначно, сигурно најзначајнији разлог лежи у чињеници постојања снажних спонтаних и организованих сељачких покрета и борби који су више од четврт века потресали Кину и кинеској борби давали карактер „сељачке револуције”. Борба сељака у сеоским областима корак по корак водила је стварању упоришних база револуције у Кини и стварању услова за њено успешно остварење. „Отуда долази то да дуготрајна револуционарна борба која се води на селу, тој упоришној бази револуције, у основи представља сељачки партизански рат под руководством Комјунистичке партије Кине. Због тога потцењивати потребу коришћења сеоских рејона у својству упоришних база револуције, потцењивати потребу упорног рада са сељаштвом...: јесте неправилно” (12).

Као што се може закључити Мао-Це Тунг није никада сељаштву давао руководећу улогу у социјалистичкој револуцији, иако је сељаштво изричито сматрао покретачком снагом те револуције, свесним политичким субјектом, чија се улога не исцрпљује само у оружаном фази револуције већ у етапи друштвеног и политичког конституисања социјализма оно стоји у истом рангу са пролетаријатом. Колико је овакав теоријски концепт остварен не само у идејној сфери већ и у реалним постројачким збивањима, питање је далеко теже и захтева замашан истраживачки подухват стварног живота Кине.

Но независно од стварног функционисања диктатуре народне демократије и остварења „јединства радничко-сељачке демократске власти” у савременој Кини, мора се признати да су оваква схватања, у најмању руку, обогатила и проширила схватање марксистичке теорије о субјектима револуције и поставила нова питања. Збивања у савременом свету Азије, Латинске Америке, као и у другим заосталим аграрним земљама у којима преовлађују „сељачке револуције”, представљају потврду актуелности изучавања схватања о политичким субјектима социјалистичке револуције, с једне стране, као и потврду Мао-Це Тунгове тезе о проширењу субјеката револуције у земљама са претежно сељачком структуром, с друге стране.

Несумњиво је да су поменута схватања и темељна теорија Мао-Це Тунга, проистекла из друштвених и политичких оквира неразвијених земаља, у којима је сељаштво стварна материјална и доминантна снага, обогатила марксистичко схватање револуције и, у исти мах, поставила нова питања која се односе на карактер социјалистичких револуција и

(11) Исто, стр. 48.

(12) Исто, стр. 38.

специфичност револуционарних збивања с обзиром на доминантан значај друштвених снага које носе револуцију.

Одговори на ова питања подразумевају сложену и дубоку анализу стварних друштвених и политичких облика живота у савременом социјалистичком свету, посебно у поменутиим друштвима, што би марксистичку мисао обогатило како на теоријском, тако и на идејном плану, и дало одговор о аутентичности тих револуција.

Марјана Тодоровић

РЕЗЮМЕ

Крестьянство как революционная и общественная сила в теории Мао Цзэ-Дуна

Общественные исторические особенности китайских революционных сдвигов в течении тридцати лет нашли свое отражение в понятиях, выраженных в революционной теории Мао Цзэ-Дуна. Аутентичность китайских условий особо выражена в теоретических и идейных определениях крестьянства как субъекта социалистической революции и в крестьянском вопросе вообще. В своих теоретических трудах Мао Цзэ-Дун решительно высказывается за понятие крестьянства как движущей силы китайской революции, являющегося не только союзником пролетариата в социалистических преобразованиях, но и имеющего ту же „политическую платформу, то же политическое предназначение как и пролетариат“.

Революционный опыт, специфичность условий, под которыми осуществлялась революция, а в первую очередь силы, приведшие к победе революции, внушили Мао Цзэ-Дуну формулировать тезис о диктатуре народной демократии, являющейся „по существу предоставлением власти крестьянству“.

Перед современной марксистской теорией стоит задача ответить на вопрос, в какой мере подобные идейные и теоретические положения осуществлены в современном Китае, а затем в более широких масштабах, какой характер имеют революции с подобной общественной структурой и крестьянством, как доминантной социальной силой.

SUMMARY

Peasantry as the revolutionary social power in Mao-Tse Tung's theory

The social and historical characteristics of the Chinese revolutionary events during the thirties marked the ideas expressed in Mao-Tse Tung's revolutionary theory. The authenticity of Chinese conditions was particularly expressed in the theoretical attitudes on peasantry as the subject of the socialistic revolution and on the role of peasantry in general. In his theoretical discussions, Mao-Tse Tung explicitly presents the idea of peasantry as the driving force of the Chinese revolution and not only an ally of the proletariat in the socialistic transformation, but possessing the same »political platform and political orientation as the proletariat«.

The revolutionary experience, the specific conditions in which the revolution was realized and primarily the forces that achieved the victory of the revolution, led Mao-Tse Tung to formulate the thesis on dictatorship of the people's democracy which, in essence, means giving power to peasantry.

The modern Marxist theory has the task to find out to which extent these theoretical attitudes are realized in contemporary China, and further, what is the character of revolutions with similar social structures and peasantry as the dominant social force like.

RÉSUMÉ

Les paysans en tant que force sociale révolutionnaire dans la théorie de Mao-Tsé-Toung

Les particularités sociales et historiques des événements révolutionnaires chinois au cours de trente ans ont imprimé le cachet aux conceptions exprimées dans la théorie révolutionnaire de Mao-Tsé-Toung. L'authenticité des conditions chinoises est exprimée en particulier dans les prises de position théoriques et idéologiques relatives à la paysannerie en tant que sujet de la révolution socialiste et de la question paysanne en général. Dans ses études théoriques Mao Tsé-Toung s'est prononcé expressément en faveur de la paysannerie en tant que force motrice de la révolution chinoise, qui n'est pas seulement l'allié du prolétariat dans la transformation socialiste mais qui a la même «plate-forme politique, la même détermination politique comme le prolétariat».

L'expérience révolutionnaire, la spécificité des conditions dans lesquelles la révolution s'est réalisée, et en premier lieu les forces qui ont contribué à la victoire de la révolution, ont incité Mao Tsé-Toung à formuler la thèse sur la dictature de la démocratie populaire, qui est «dans l'essence l'attribution du pouvoir aux paysans».

Dans la théorie marxiste contemporaine le devoir se pose de répondre à la question dans quelle mesure de telles conceptions idéologiques et théoriques sont réalisées dans la Chine contemporaine, et ensuite beaucoup plus largement, quel est le caractère des révolutions avec des structures sociales analogues et la paysannerie en tant que force sociale dominante.